10/04/2024

“Μη λησμονείτε το σχοινί, παιδιά, του Πατριάρχη!”: 203 χρόνια από την αλησμόνητη θυσία του Πατριάρχη του Γένους, Αγίου Γρηγορίου Ε’

/ Επικαιρότητα

Τὸ λείψανό σου τὸ φτωχό, τὸ ποδοπατημένο, Τ᾽ ἀνάστησε ἡ ἀγάπη μας κ᾽ ἐδῶ μαρμαρωμένο Θὰ στέκῃ ὀλόρθο, ἀκλόνητο, κ᾽ αἰώνια θὰ νὰ ζήσῃ, θἄναι φοβέρα ἀδιάκοπη ῾ς Ἀνατολὴ καὶ Δύση…

Αριστοτέλης Βαλαωρτίτης

Διακόσια τρία χρόνια συμπληρώνονται σήμερα από τον απαγχονισμό του Πατριάρχη Κωνσταντινουπόλεως Γρηγορίου Ε’, ενός εκ των Ιερομαρτύρων της Εκκλησίας μας που μαρτυρεί τους αγώνες και τις θυσίες που έδωσε ο κλήρος κατά τα κρίσιμα χρόνια της δουλείας του Γένους.

Ήταν Κυριακή του Πάσχα, 10 Απριλίου του 1821, όταν **ο Εθνοϊερομάρτυρας Πατριάρχης Γρηγόριος ο Ε΄**

απαγχονίστηκε στην κεντρική πύλη του Πατριαρχείου, όπου παρέμεινε κρεμασμένος για τρεις ημέρες. Η πύλη αυτή παραμένει έκτοτε κλειστή μέχρι και σήμερα. Ταπεινά και με βαθύ το αίσθημα του χρέους και της παρακαταθήκης προς τον προκάτοχό του, ο **Παναγιώτατος Οικουμενικός Πατριάρχης κ.κ. Βαρθολομαίος** κατ' έτος τιμά τη μνήμη του μπροστά στην κλειστή πύλη γονατίζοντας μπροστά στον τόπο του μαρτυρίου αναπέμποντας δέηση και ανάβοντας ένα κερί.

Ψυχικό μεγαλείο

Το όνομα του, δυστυχώς, πολλές φορές συνδέεται από αναθεωρητές της ιστορίας με αμφισβήτηση της δράσης και του θυσιαστικού του φρονήματος για τα ιερά της φυλής μας. Χριστιανομάχοι και εθνομηδενιστές, παραχαράσσοντας βάναυσα την ιστορία, κατασυκοφαντούν τον άγιο Ιερομάρτυρα και Εθνομάρτυρα Γρηγόριο ως ανθέλληνα και προδότη της Πατρίδος. Πώς όμως περιγράφουν οι ιστορικοί της εποχής του τον Γρηγόριο Ε';

"Όλοι οι ιστορικοί της εποχής του περιγράφουν τον Γρηγόριο ως έναν ταπεινό και πράο άνθρωπο, ο οποίος όμως έκρυβε στην ψυχή του τεράστιο ψυχικό μεγαλείο, ηρωισμό και αυταπάρνηση. Και στις δύο σύντομες περιόδους της πατριαρχίας του υπέδειξε ασυνήθιστο ζήλο για την ανόρθωση της Εκκλησίας. Φρόντισε για την εκλογή αξίων και μορφωμένων ιεραρχών και για την κατάρτιση και επιμόρφωση του κλήρου. Υπήρξε αγαπητός σε όλους, ακόμη και στους Οθωμανούς, για την ακεραιότητα του χαρακτήρα του και το ήθος του. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα, ιδιαίτερα κατά τη δεύτερη περίοδο της πατριαρχίας του, να τον εμπιστεύεται η

Υψηλή Πύλη και να μπορούν να οργανώνονται οι υπόδουλοι Χριστιανοί για την επανάσταση”, απαντά **ο θεολόγος-καθηγητής Λάμπρος Σκόντζος** σε κείμενο του για τον Άγιο Γρηγόριο Ε’.

Ο αείμνηστος Πρωτοπρεσβύτερος π. Γεώργιος Μεταλληνός έγραψε για τους επικριτές του Αγίου Γρηγορίου Ε’: *“Η κριτική που αναπτύχθηκε γύρω από τη δράση του, είναι τελείως αντιφατική. Κινείται μεταξύ απόλυτης εξιδανίκευσης και απόλυτης απόρριψης, γιατί και στην περίπτωση του Γρηγορίου δεν αποφεύχθηκε η ιδεολογική ερμηνεία και χρήση της Ιστορίας. Αξιοσημείωτο είναι ότι η κριτική δεν περιορίστηκε στο χώρο της ιστορικής επιστήμης, αλλά επεκτάθηκε και στον χώρο της (ανεύθυνης) μυθιστοριογραφίας – λογοτεχνίας, η οποία τροφοδοτεί το λαικό αίσθημα και δημιουργεί παραπλανητικές εντυπώσεις. Για τον ιστορικό όμως υπάρχει η πραγματικότητα, που προσφέρεται για ανοικοδόμηση αντικειμενικής κρίσης, με την προϋπόθεση βέβαια της αποδέσμευσης από τις οποιεσδήποτε θεολογικές δεσμεύσεις. Ακόμη απαιτείται μετάθεση δική μας στην εποχή του Γρηγορίου και εσωτερική συμμετοχή στη μαρτυρική πορεία του, γιατί στους οποιουσδήποτε αναχρονισμούς δεν βρίσκεται η λύση”.*

Ο απαγχονισμός και το αποτύπωμα στην ποίηση του Σολωμού

Το ψυχικό μεγαλείο του Αγίου Ιερομάρτυρα Γρηγορίου επισφραγίστηκε τη νύχτα του Πάσχα της 10ης Απριλίου 1821 όπου μαζί με 8 άλλους αρχιερείς τέλεσε τη θεία Λειτουργία της Αναστάσεως συνελήφθη, κηρύχθηκε έκπτωτος και φυλακίστηκε.

Αλλά στις 3 το απόγευμα της ίδιας μέρας απαγχονίστηκε στη μεσημβρινή πύλη του Πατριαρχείου. Επί τρεις ημέρες το σώμα του έμεινε μετέωρο, δεχόμενο τους εξευτελισμούς του μανιασμένου όχλου. Μια σπείρα Εβραίοι αγόρασαν το νεκρό, τον περιέφεραν στους δρόμους και τελικά τον έριξαν στον Κεράτιο.

Η με απαγχονισμό εκτέλεση από τους δυνάστες Οθωμανούς του εθνοϊερόμαρτυρα Αγίου Πατριάρχη της Κωνσταντινούπολης Γρηγορίου Ε΄, την ημέρα του Πάσχα του

1821, συντάραξε τις συνειδήσεις των επαναστατημένων Ελλήνων. Αυτό το συναίσθημα απαθανάτισαν ποιητές της εποχής εκείνης, ή αργότερα, το 1871 και το 1872, με την ανακομιδή των λειψάνων του από την Οδησσό στην Αθήνα και την αποκάλυψη ανδριάντα του στην πρωτεύουσα της Ελλάδας.

Τον Μάιο του 1823 και σε διάστημα ενός μηνός **ο Διονύσιος Σολωμός** έγραψε τον **«Ύμνο στην Ελευθερία»**, τον Εθνικό μας Ύμνο. Σε αυτόν γράφει:

«Όλοι κλαύστε, αποθαμένος ο αρχηγός της Εκκλησιάς. Κλαύστε, κλαύστε, κρεμασμένος ωσάν νάτανε φονιάς (135). Έχει ολάνοικτο το στόμα π' ώρες πρώτα είχε γευθή τ' Άγιον Σώμα, λες πως θε να ξαναβγή (136). Η κατάρα που είχε αφήσει λίγο πριν να αδικηθή εις οποίον δεν πολεμήση και ημπορεί να πολεμή (137)...Εξ αιτίας του εσπάρθη, εχάθη αίμα αθώο χριστιανικό, που φωνάζει από τα βάθη της νυκτός: Να ΄κδικηθώ» (154).

Ο Σολωμός και στο λυρικό ποίημά του **«Εις τον θάνατον του Λόρδου Μπάϊρον»,** το οποίο συνέθεσε το 1825, ένα χρόνο μετά τον θάνατο του Άγγλου φιλέλληνα ποιητή, γράφει: *« Όλοι εκείνοι οι πολεμάρχοι περιζώνουνε πυκνοί την ψυχή του Πατριάρχη, που τον πόλεμο ευλογεί». (56).*

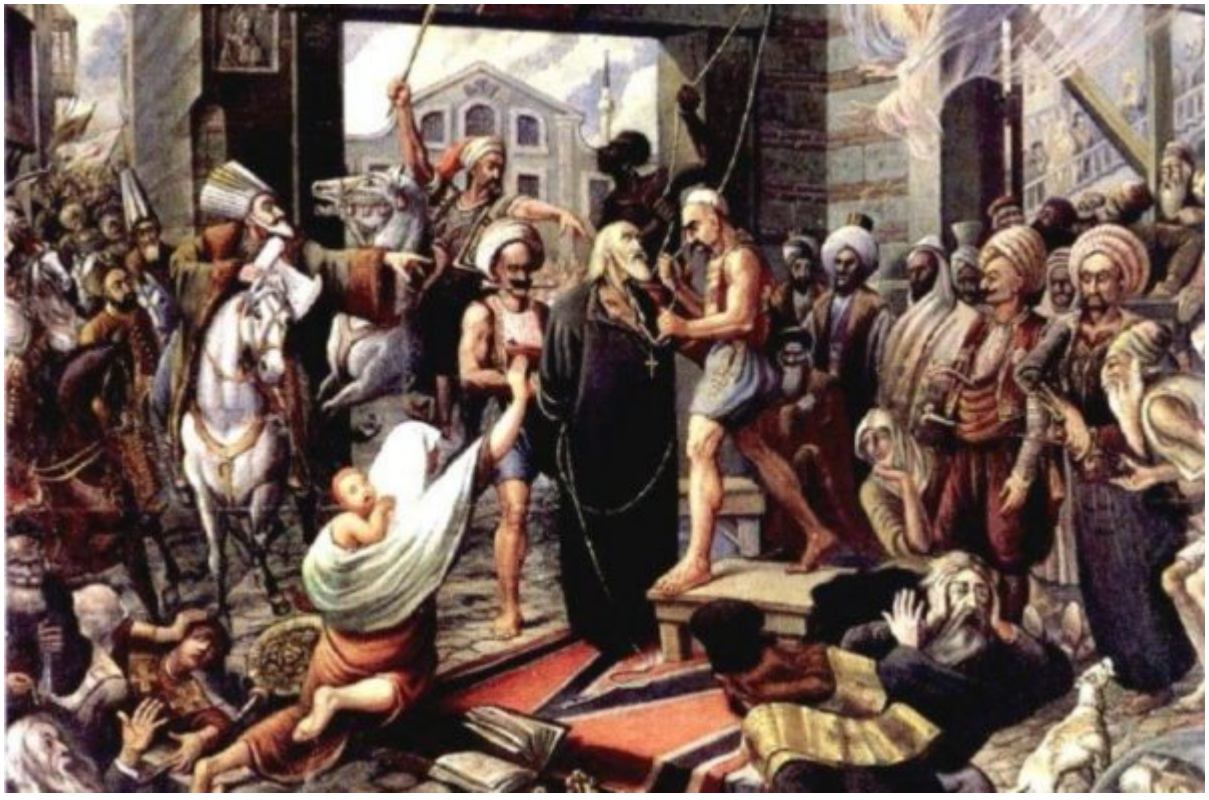

Πατριάρχης σε κρίσιμες στιγμές του Γένους

Ο Πατριάρχης, Γρηγόριος Ε', γεννήθηκε το 1745 στη Δημητσάνα. Το όνομά του ήταν Αγγελόπουλος. Έμαθε τα πρώτα γράμματα από τον θείο του ιερομόναχο,

Μελέτιο και κατόπιν έφυγε και εγκαταστάθηκε μαζί του στη Σμύρνη. Εκάρη μοναχός σε μονή στη νήσο των Στροφάδων και ολοκλήρωσε τη θεολογική μόρφωσή του στην Πατμιάδα Σχολή.

Η πλούσια δραστηριότητά του τον κάνει πλατιά γνωστό και γι᾽ αυτό τον **Μάιο του 1797,** μετά τη χηρεία του Οικουμενικού Θρόνου, **εκλέγεται πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως ως Γρηγόριος Ε΄**. Η παραμονή του στον Οικουμενικό Θρόνο συνδέεται με πλήθος περιπετειών και δυσχερειών. Αυτό φαίνεται και από την ανώμαλη πορεία της πατριαρχίας του. Εκθρονίζεται και εξορίζεται το 1798.

Αποσύρεται στη Μονή Ιβήρων του Άθωνα, όπου μένει επτά χρόνια, επιδιδόμενος στην άσκηση και μελέτη. Στις **23 Σεπτεμβρίου 1806 καλείται για δεύτερη φορά από τους αρχιερείς στον Πατριαρχικό Θρόνο.** Τα προβλήματα όμως δεν παύουν. Η αλλαγή της τουρκικής πολιτικής και η επανάσταση των Γενιτσάρων επιφέρουν και νέα πτώση του Γρηγορίου, που εξορίζεται στην Πριγκηπόνησο και το 1810 αποσύρεται πάλι στο Άγιο Όρος, όπου μένει άλλα 9 χρόνια. Εκλέγεται όμως και για Τρίτη φορά πατριάρχης (15 Δεκεμβρίου 1818)κι ᾽επιστρέφει στην Πόλη τον Ιανουάριο του 1819. **Η Τρίτη πατριαρχία του συνδέεται με κρισιμότατες στιγμές του Γένους.** Η θέση του γίνεται όλο και πιο επικίνδυνη και η πατριαρχία του λήγει με τη μαρτυρική του θυσία.

Μη λησμονείτε το σχοινί, παιδιά, του Πατριάρχη!

Το 1871 η Εκκλησία της Ελλάδος θεώρησε επιβεβλημένο να μετακομίσει το τίμιο λείψανό του από την Οδησσό στην απελεύθερη Αθήνα. Για τον σκοπό αυτό συστάθηκε Επιτροπή, στην οποία συμμετείχαν ο Αρχιεπίσκοπος Ζακύνθου Νικόλαος Β΄ ο Κατραμής και ο Αρχιμανδρίτης Αβέρκιος Λ. Λαμπίρης, Α΄ γραμματεύς της Ιεράς Συνόδου. Στην Οδησσό απεδόθησαν από τα μέλη της Επιτροπής και τους εκεί ομόδοξους τιμές Αγίου στο ιερό λείψανο του Αγίου Γρηγορίου. Κατά την Παννυχίδα μάλιστα, που τελέσθηκε εκεί, κατά την ημέρα της μνήμης του, *«εξεφώνησεν από άμβωνος, κατ' επίμονον των ομογενών απαίτησιν, λογύδριον ο Σεβασμιώτατος Αρχιεπίσκοπος Ζακύνθου».* Το ιερό λείψανο έφθασε στην Αθήνα την 25η Απριλίου 1871, όπου οι Αθηναίοι του επεφύλαξαν πάνδημη υποδοχή. Με κατάνυξι και αγαλλίασι τοποθετήθηκε στον Καθεδρικό Ναό του Ευαγγελισμού της Θεοτόκου, όπου φυλάσσεται μέχρι σήμερα σε περίβλεπτη λάρνακα.

Τα ξημερώματα της Κυριακής της 25ης Απριλίου του 1871, οι κάτοικοι της Αθήνας και του Πειραιά, ξυπνούν από τις καμπάνες. Στον Πειραιά φθάνουν από την Οδησσό τα ιερά λείψανα του Γρηγορίου του Ε' με το ατμόπλοιο «Βυζάντιο». Ο Οικουμενικός Πατριάρχης Γρηγόριος επιστρέφει στην πατρώα γη. Εκείνη τη χρονιά συμπληρώνονταν πενήντα χρόνια από την ημέρα του απαγχονισμού του Πατριάρχη Γρηγορίου του Ε' στην Πόλη.

Ένα χρόνο μετά, **στις 25 Μαρτίου 1872** πραγματοποιήθηκαν τα αποκαλυπτήρια του ανδριάντα του Πατριάρχου Γρηγορίου Ε΄ μπροστά στο κεντρικό κτίριο του Πανεπιστημίου Αθηνών. Παρόντες ο βασιλιάς Γεώργιος Α΄, όλες οι Πολιτικές, Στρατιωτικές και Εκκλησιαστικές Αρχές και μέγα πλήθος λαού. Σε αυτή την ομήγυρη ο ποιητής Αριστοτέλης Βαλαωρίτης απάγγειλε το αποτελούμενο από 146 στίχους ποίημα που έγραψε για την περίπτωση, στο ποίημα-κάλεσμα προς όλες την γενιές των Ελλήνων να μην λησμονηθεί ποτέ το “σχοινί ” του Πατριάρχη και η προσφορά του Κλήρου στην ελευθερία του υπόδουλου Γένους.

Γράφει ο Αριστοτέλης Βαλαωρίτης στο ποίημα με τίτλο “Το σχοινί του Πατριάρχη”:

Πῶς μᾶς θωρεῖς ἀκίνητος;... ποῦ τρέχει ὁ λογισμός σου,
τὰ φτερωτά σου τὰ ὄνειρα;... Γιατί στὸ μέτωπό σου
νὰ μὴ φυτρώνουν, γέροντα, τόσες χρυσὲς ἀχτίδες,
ὅσαις μᾶς δίδ᾽ ἡ ὄψη σου παρηγοριαὶς κ᾽ ἐλπίδαις;...
Γιατί στὰ οὐράνια χείλη σου νὰ μὴ γλυκοχαράζῃ,
πατέρα, ἕνα χαμόγελο;... Γιατί νὰ μὴ σπαράζῃ
μέσα στὰ στήθη σου ἡ καρδιά, καὶ πῶς στὸ βλέφαρό σου
οὔτ᾽ ἕνα δάκρυ ἐπρόβαλε, οὔτ᾽ ἔλαμψε τὸ φῶς σου;...

Ὁλόγυρά σου τὰ βουνὰ κ᾽ οἱ λόγγοι στολισμένοι
τὸ λυτρωτή τους χαιρετοῦν... Ἡ θάλασσ᾽ ἀγριωμένη
ἀπὸ μακρὰ σ᾽ ἐγνώρισε καὶ μ᾽ ἀφρισμένο στόμα
φιλεῖ, πατέρα μου γλυκέ, τὸ ἐλεύθερο τὸ χῶμα,
ποὺ σὲ κρατεῖ στὰ σπλάγχνα του... Θυμᾶται τὴν ἡμέρα,
πατέρα μου, σ᾽ ἐδέχτηκε... Θυμᾶται στὸ λαιμό σου
τὸ ματωμένο τὸ σχοινί, καὶ στ᾽ ἅγιο πρόσωπό σου
τ᾽ ἄτιμα τὰ ραπίσματα,... τὸ βόγγο, τὴ λαχτάρα,
τοῦ κόσμου τὴν ποδοβολή.... Θυμᾶται τὴν ἀντάρα,
τὴν πέτρα ποὺ σοῦ ἐκρέμασαν, τὴ γύμνια τοῦ νεκροῦ σου,
τὸ φοβερὸ τὸ ἀνέβασμα τοῦ καταποντισμοῦ σου...

Δὲν ἐλησμόνησε τὴ γῆ ποὺ σῶγινε πατρίδα,
Οὔτε τὸ χέρι ποὺ εὔσπλαχνο μ᾽ ὁλόχρυση χλαμύδα
Τὴ σάρκα σου ἐσαβάνωσε τὴ θαλασσοδαρμένη
Ὅταν, Πατέρα μου, ἄκαρδοι, γονατισμέν᾽ οἱ ξένοι
Τὸ αἷμα σου ἔγλυφαν κρυφὰ ς τὰ νύχια τοῦ φονιᾶ σου...
Τώρα σὲ βλέπει γίγαντα, πατέρα, ἡ θάλασσά σου...
Τὸ λείψανό σου τὸ φτωχό, τὸ ποδοπατημένο,
Τ᾽ ἀνάστησε ἡ ἀγάπη μας κ᾽ ἐδῶ μαρμαρωμένο
Θὰ στέκῃ ὀλόρθο, ἀκλόνητο, κ᾽ αἰώνια θὰ νὰ ζήσῃ,
Νἄναι φοβέρα ἀδιάκοπη ς Ἀνατολὴ καὶ Δύση...

Πενήντα χρόνοι πέρασαν σὰν νἄτανε μιὰ μέρα!...
Γιὰ σᾶς ποὺ εἶσθε ἀθάνατοι φεύγουν γλυκαῖς, Πατέρα
Πετοῦν οἱ ὧραις ἄμετραις ς τοῦ τάφου τὸ λιμάνι...
Γιὰ μᾶς... καὶ μόνη μιὰ στιγμὴ ἀρκεῖ νὰ μᾶς μαράνῃ...
Πενήντα χρόνοι ἐπέρασαν κι᾽ ἀκόμ᾽ ἡ ἀνατριχίλα
βαθειὰ μᾶς βόσκει τὴν καρδιά... Μὲ τὰ χλωρὰ τὰ φύλλα
ἀνθοβολεῖ κι᾽ ὁ τάφος σου καὶ᾽ ς τὸ μνημόσυνό σου

ὑψώνεται ᾽ς τὸν οὐρανὸ τὸ νεκρολίβανό σου
μὲ τῶν ἀνθὼν τὴν μυρωδιὰ καὶ μὲ τὸ καρδιοχτύπι
τοῦ κόσμου, ποὺ ἐζωντάνεψες... Γέροντα, τί σοῦ λείπει;...
Πῶς μᾶς θωρεῖς ἀκίνητος;... Ποῦ τρέχει ὁ λογισμός σου;...
Ποιὸς εἶν᾽ ὁ πόθος σου ὁ κρυφὸς καὶ ποιὸ τὸ μυστικό σου;...

Εἶχαν ξυπνήσει ἀνέλπιστα οἱ νεκρωμένοι δοῦλοι...
Κι᾽ ἀπὸ τὸ γέρο Δούναβη ὡς τ᾽ ἄγριο Κακοσούλι
Ἔβραζε γῆ καὶ θάλασσα... σεισμός, φωτιά, τρομάρα,
Σπαθὶ καὶ ξεθεμέλιωμα καὶ δάκρυ καὶ κατάρα...
Ἐβρόντουν κι᾽ ἄστραφταν παντοῦ τα κλέφτικα λημέρια
Γοργὰ τοῦ Χάρου ἐθέριζαν τ᾽ ἀχόρταγα τὰ χέρια
Κ᾽ ἦτον ὁ πόλεμος χαρά, τὰ φονικὰ παιχνίδια...
Μὲ μιᾶς θολώνουν τοῦ Ὄλυμπου τὰ χιονισμένα φρύδια
Καὶ μαῦρα νέφη ἁπλώνονται ᾽ς τοῦ Κίσσαβου τὴ ράχη.
Ἀνατριχιάζουν τὰ κλαριὰ καὶ τὰ νερὰ κ᾽ οἱ βράχοι
Μένουν παράλυτα, νεκρά, σὰν νἄχε διαπεράσει
Κρυφὸ μαχαίρι αὐτὴ τὴ γῆ κ᾽ ἐσκότωσε τὴν πλάση...

Εἶχε προβάλει ἀπὸ μακρὰ πουλὶ κυνηγημένο
Σὰ σύγνεφο μὲ τὸ βοριᾶ καὶ μαυροφορεμένο,
Σκοτείδιασε τὸν οὐρανὸ μὲ τὰ πλατειὰ φτερά του,
Καὶ μὲ φωνὴ ποὺ ἐξέσχιζε σκληρά τα σωθικά του,
Ἐρέκαξε κ᾽ ἐμούγκρισε... «Χτυπάτε, πολεμάρχοι!...
Ἀπ᾽ ἄκρη ᾽ς ἄκρη ὁ χαλασμός... Κρεμοῦν τὸν Πατριάρχην!»...

Τοῦ μυστικοῦ διαλαλητῆ πέφτει ᾽ς τὴ γῆ ᾽ς τὸ κῦμα
Τὸ φλογερὸ τὸ μήνυμα κι᾽ ἀπὸ ἕνα τέτοιο κρῖμα
Ἐφύτρωσε ἄσβεστη φωτιὰ καὶ μὲ τὴ δύναμή σου
Ἐθέριεψε, ἐζωντάνεψε τ᾽ ἄτιμο τὸ σχοινί σου
Κ᾽ ἔγεινε φίδι φτερωτὸ ᾽ς τὸν κόρφο τοῦ φονιᾶ σου...
Καλόγερε, πῶς δὲν ξυπνᾷς νὰ ἰδῇς τὰ θαύματά σου;...

Ἀναστηλώνεται ὁ Μοριᾶς... ἡ Ρούμελη μουγκρίζει...
Ἰδρώνουν αἷμα τὰ βουνά, τὸ δάκρυ πλημμυρίζει...
Παντοῦ παράπονο βαθύ, κι᾽ ἀλαλαγμοὶ καὶ θρῆνοι...
Διαβαίνει ἡ μαύρ᾽ ἡ ἄνοιξη... τὰ ρόδα μας, οἱ κρίνοι
Λησμονημένοι τήκονται καὶ τὰ πουλιὰ σκασμένα
Ἀφήνουν ἔρμη τὴ φωλιὰ καὶ φεύγουνε ᾽ς τὰ ξένα...
Σ᾽ τοῦ Γερμανοῦ τὸ μέτωπο κρυφὰ γλυκοχαράζει

Τοῦ Γένους τὸ ξημέρωμα... Πᾶσα ματιά του σφάζει...
Διωγμέν᾽ ἀπὸ τὸν Κάλαμο, μὲ τὴν ψυχὴ ῾ς τὸ στόμα,
Χιλιάδες γυναικόπαιδα δὲ βρίσκουν φοῦχτα χῶμα
Νὰ μείνουν ἀκυνήγητα καὶ ὁ Χάρος δεκατίζει...
Ρυάζεται ὁ Βάλτος, σὰ θεριὸ τὴ χαίτη του ἀνεμίζει...
Φλόγα παντοῦ καὶ σίδερον... δὲν θ᾽ ἀπομείνῃ λόθρα...
῾ς τὴν Κιάφα νεκρανάσταση...῾Σ τοῦ Πέτα καταβόθρα...
Πέτρα δὲ μένει ἀσάλευτη... κλαρὶ χωρὶς κρεμάλα...
Ἐρημιὰ καὶ ξεθεμέλιωμα ῾ς τὴν Τρίπολη, ῾ς τοῦ Λάλα...
Κι᾽ ὅταν τὸ χέρι ἐχόρταινε καὶ ἔπεφτε στομωμένο
Νὰ ξανασάνῃ τὸ σπαθὶ ῾ς τὴ θήκη ξαπλωμένο,
Ἐφώναζε ὁ ἀντίλαλος... «Χτυπᾶτε, πολεμάρχοι!...
Ἀπ᾽ ἄκρη σ᾽ ἄκρη ὁ χαλασμός... Κρεμοῦν τὸν Πατριάρχη!».

Φριμάζουν τὰ Καλάβρυτα... Καπνίζει τὸ Ζητούνι...
κ᾽ ἡ Μάνη ἡ ἀνυπόμονη τεντώνει τὸ ρουθοῦνι
Σὰν τὸ καθάριο τ᾽ἄλογο, νὰ μυρισθῇ τ᾽ ἀγέρι
Ποῦ, ταχυδρόμος τ᾽ οὐρανοῦ, μὲ τὰ φτερά του φέρει
Τοῦ Διάκου τὴ σπιθοβολὴ καὶ τὴν ἀναλαμπή του...
Ὁ γυιὸς τ᾽ Ἀνδρούτζου ῾ς τὴ Γραβιὰ στηλώνει τὸ κορμί του
Κ᾽ ἐπάνω του, σὰν νἄτανε θεόκτιστο κοτρώνι,
Συντρίβεται ἡ Ἀρβανητιὰ μὲ τὸν Ὁμὲρ Βρυώνη...
Φεγγοβολοῦν τὰ πέλαγα ῾ς τὴν Τένεδο, ῾ς τὴν Σάμο
Καὶ κάθε κῦμα πῴρχεται νὰ ξαπλωθῇ ῾ς τὸν ἄμμο
Ξερνώντας αἷμα καὶ φωτιά, φωνάζει... «Πολεμάρχοι!...
Ἐκδίκηση... ἄσπλαχνη... παντοῦ... Κρεμοῦν τὸν Πατριάρχη!».

Τὸ Σούλι τὸ ἀνυπόμονο ψηλὰ ῾ς τὸ Καρπενήσι
Τοῦ Βότζαρή σου τὴν ψυχὴ γιὰ νὰ σὲ προσκυνήσῃ
Σοῦ στέλλει αἱματοστάλαχτη... ῾Σ τὸν τάφο του κλεισμένο
Τὸ Μισολόγγι σκέλεθρο, γυμνό, ξεσαρκωμένο,
Δὲν παραδίδει τἄρματα, δὲν γέρνει τὸ κεφάλι...
Κρατεῖ γιὰ νεκροθάφτη του τὸ Χρῆστο τὸν Καψάλη,
Τὸ ράσο τοῦ Δεσπότη του φορεῖ γιὰ σάβανό του,
Καὶ φλογερὸ μετέωρο πετᾷ ῾ς τὸν οὐρανό του
Καὶ θάφτεται ὁλοζώντανο... ῾Σ τὸ διάβα του τρομάζουν
Τ᾽ ἀστέρια ποὺ τὸ κύτταζαν, καὶ ταπεινὰ μεριάζουν...
Κλαρὶ δὲ φαίνεται χλωρὸ καὶ τὸ στερνὸ χορτάρι
Πῴμεν᾽ ἀκόμα πράσινο, τ᾽ ἀράπικο ποδάρι

Τὸ μάρανε, τὸ σκότωσε... Χορτάσαν οἱ κοράκοι...
῾Σ τὴ Ράχοβα, ῾ς τὸ Δίστομο μὲ τὸν Καραϊσκάκη
Ἀδελφωμένο πολεμᾷ τῆς Λιάκουρας τὸ χιόνι...
Θερίζει τ᾽ ἄσπλαχνο σπαθὶ κι᾽ ὁ πάγος σαβανώνει...

Πλαταίνει πάντα ἡ ἐρημιὰ καὶ τὸ σχοινί σου σφίγγει
Τοῦ λύκου μας τοῦ ἐφτάψυχου τ᾽ ἀχόρταγο λαρύγκι...
Ὁ κόσμος ἀνταριάζεται... Καὶ τὰ σκυλόδοντά του
Ξερριζωμένα πνίγονται μὲ τὰ ρυασήματά του
῾Σ τοῦ Ναβαρίνου τὰ νερά... καὶ φεύγει... Ἀνάθεμά τον!...
Ἐσκόρπισαν τὰ σύγνεφα μὲ τ᾽ ἀστραπόβροντά των
Καὶ κούφια ἀπέμεινε ἡ βοὴ τοῦ μαύρου καταρράχτη...
Μ᾽ αὐτά... μ᾽ αὐτὰ τὰ κόκκαλα, τὰ τρίμματα, τὴ στάχτη
Ἐχτίσαμε, πατέρα μου, τὴ πτωχικὴ φωλιά μας.

Κ᾽ ἐκεῖθε ἐφύτρωσε ἡ μυρτιὰ καὶ τὰ δαφνόκλαρά μας,
Π᾽ ἀνθοβολοῦν τριγύρω σου. Γιατί τὰ δάχτυλά σου
Ἀκίνητα δὲν εὐλογοῦν τὰ μαῦρα τὰ παιδιά σου;...
Σ᾽ τ᾽ ἀνδρειωμένα σπλάχνα σου, μακρὰν ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα
Ἐρρίζωσε τόσο βαθειά του Χάρου ἡ φαρμακάδα,
Π᾽ οὔτε τοῦ Ρήγα ἡ συντροφιά, καλόγερε, δὲ φθάνει
Τὰ σφραγισμένα χείλη σου ν᾽ ἀνοίξῃ νὰ γλυκάνῃ...
Οὔτε τὸ φῶς τὸ ἀκοίμητο ποὺ ῾ς τὸ πλευρό σου χύνει
Αὐτό μας τὸ περήφανο, τὸ φλογερὸ καμίνι;...
Οὔτε, τὰ δέντρα, τὰ πουλιά, τὰ πράσινα χορτάρια...
Οὔτε τὰ βασιλόπουλα, τοῦ θρόνου μας βλαστάρια,
Ποὺ θἄρχωνται νὰ χαιρετοῦν τοῦ ποιητοῦ τὴ λύρα,
Καὶ νὰ ρωτοῦν πῶς ἔγεινε τὸ ράσο σου πορφύρα;...

Τί θέλεις, γέροντ᾽, ἀπὸ μᾶς;... Δὲ νοιώθεις μιὰ ματιά σου
Πόσαις θὰ ἐφλόγιζε καρδιαὶς κι᾽ ἀπὸ τὰ σωθηκά σου
Πόση θὰ ἐβλάσταινε ζωή;... Πῶς δὲν ξυπνᾷς, πατέρα;...
Δὲ φέγγει μεσ᾽ ῾ς τὸ μνῆμα σου οὔτε μιὰ τέτοια μέρα;...

Τὸ μάρμαρο μένει βουβό... καὶ θὲ νὰ μείνει ἀκόμα,
Ποιὸς ξέρει ὡς πότ᾽ ἀμίλητο τὸ νεκρικό σου στόμα...
Κοιμᾶται κι ὀνειρεύεται καὶ τότε θὰ ξυπνήσῃ,
Ὅταν στὰ δάση, στὰ βουνά, στὰ πέλαγα, βροντήσῃ
Τὸ φοβερό μας κήρυγμα... «Χτυπᾶτε, πολεμάρχοι!
Μὴ λησμονεῖτε τὸ σχοινί, παιδιά, τοῦ Πατριάρχη!».